

The Model of Economic Development based on Local Wisdom in the Upper Central Provinces

Anek Yai-in^{1*} PhraKomsan Jalrernwong¹ and Phrakhrusangharak Chakkit Kattiyang¹

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: Anek4861@gmail.com

ABSTRACT

This Article aimed to (1) study and analyze the based economic development and local wisdom promotion in the upper central provinces; and (2) propose a model of the based economic development and local wisdom promotion in Ayutthaya Province. It is a qualitative research with the research methods as follows: it is to study data of provinces and areas of the case study these include the Upper Central Provinces; the collected data were analyzed by in-depth interviews and workshops; and also two types of tools were used: 1) a project-based interview-form collecting data from 3 groups of experts: legal supporters; Network partners as well as group of 18 entrepreneurs as the analytical unit; and 2) Participatory observation by using the stakeholders workshop's information-record form. The collected data were analyzed in 2 ways: 1) Content Analysis and 2) Analytic Induction. The findings revealed that the upper central provinces consist of Chainat, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Lop Buri, Sing Buri, and Ang Thong with Phra Nakhon Si Ayutthaya as the center of strategic administration provincial group regarded as a new form of integrated administration by grouping the provinces that have connections in various fields together due to integrated economic activities such as the cultural tourism industry, Industrial and logistics with a wide range of products and services connected with other regions; and in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province there are medium and small businesses with products and services developed from local wisdom to generate income for the province. And also there are many support organizations. Additionally, the integrated working system should be developed, especially in the area of participation in solving problems at the local level.

Keywords: Based Economic Development, Local Wisdom, Upper-Central Provinces

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน

เอนก ไยอินทร์^{1*} พระคมสัน เจริญวงศ์¹ และ พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ กัตติยัง¹

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: Anek4861@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ (1) ศึกษา วิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน และ (2) เสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มจังหวัดและพื้นที่กรณีศึกษา ได้แก่กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้เครื่องมือ 2 แบบ คือ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สนับสนุนตามกฎหมาย กลุ่มภาคีเครือข่าย กลุ่มผู้ประกอบการ รวม 18 คน เป็นหน่วยในการวิเคราะห์ 2) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยใช้แบบจดบันทึกข้อมูลการประชุมเชิงปฏิบัติการจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ข้อมูลที่รวบรวมได้จะนำไปวิเคราะห์ใน 2 รูปแบบ คือ 1) การวิเคราะห์เนื้อหา และ 2) การวิเคราะห์แบบอุปนัย ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบนประกอบด้วยจังหวัดชัยนาท พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง มีจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางการบริหารงานยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด นับว่าเป็นรูปแบบใหม่ของการบริหารงานแบบบูรณาการ โดยการรวมกลุ่มจังหวัดที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงในด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน เนื่องจากมีกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจแบบครบวงจร อาทิ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โรงงานอุตสาหกรรมและโลจิสติกส์ มีผลิตภัณฑ์ประเภทสินค้าและบริการหลากหลาย การคมนาคมที่เชื่อมโยงกับภูมิภาคอื่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีสินค้าและบริการที่ถูกพัฒนาขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างรายได้ให้แก่จังหวัด มีหน่วยงานองค์กรที่สนับสนุนจำนวนมาก ควรมีการพัฒนาระบบการทำงานเชิงบูรณาการ โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาในระดับพื้นที่

คำสำคัญ: การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) มีกรอบแนวคิดด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ เกิดความยั่งยืนประชาชนมีคุณภาพชีวิตและมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 3 ระบุไว้ว่าการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืนนั้น มีแนวทางเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการ และพันธกิจกระทรวงมหาดไทย ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนภารกิจอำนาจหน้าที่ของกรมการพัฒนาชุมชน ในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ รวมทั้งเสริมสร้างความสามารถและความเข้มแข็งของชุมชนไปพร้อมๆ กัน (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2561)

ในขณะที่สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ สสว. ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 มีสถานะเป็นหน่วยงานของรัฐ ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการ 2 คณะ ประกอบด้วย คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและ

แผนการส่งเสริม วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมพร้อมทั้งกำกับการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ ซึ่งรองนายกรัฐมนตรีได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่แทนและผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นกรรมการและเลขานุการ มีพันธกิจ (Mission) บูรณาการและผลักดันการส่งเสริม MSME ของหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้ MSME สามารถเติบโตและแข่งขันได้ในระดับสากล (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2566) ข้อมูลดังกล่าวเป็นตัวบ่งชี้ว่า รัฐมีระบบและกลไกในการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก เมื่อพิจารณาตามโครงการสร้างหน้าที่แล้วจะเห็นว่ายังมีความทับซ้อนในเชิงปฏิบัติ คือมีลักษณะเป็นการทำงานที่แยกส่วน ส่งผลให้การทำงานไม่สามารถวัดผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นได้

การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ ที่ผ่านมากรมการพัฒนาชุมชนได้พยายามเดินหน้าพัฒนา “ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี” โดยการค้นหาทุนที่ตนเองมีไม่ว่าจะเป็นภูมิปัญญาหรือวิถีชีวิต ตั้งเป้าหมายให้กิจกรรมนำไปสู่การเพิ่มรายได้ให้กระจายสู่ชุมชนทั้งระบบ สอดคล้องกับกรมการพัฒนาชุมชน “..โอท็อปเปรียบเป็นเหรียญสองด้านตลอดระยะเวลา 16 ปีที่ผ่านมาในระบบเก่าเราทำอยู่ด้านเดียวคือ ด้านหัวคือ สินค้าโอท็อปที่มีคุณภาพผ่านมาตรฐานของรัฐ โดยผ่านการคัดสรรสุดยอดโอท็อปทั่วประเทศมีจำนวน 15,000 ราย แต่เรามีผู้ประกอบการที่ขึ้นทะเบียนอยู่ 8 หมื่นกว่าราย ทำให้มีสินค้าโอท็อปที่ตกเกณฑ์ถึง 7 หมื่นราย ก้าวต่อไปจะเริ่มทำเหรียญด้านที่สอง คือชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ซึ่งเป็นแนวคิดพัฒนา OTOP รูปแบบใหม่ โดยให้ขายสินค้าอยู่ภายในชุมชน เป็นการสร้างรายได้เพิ่มให้ชุมชน นำเสนอ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์มาแปลงเป็นรายได้ ทำให้รายได้กระจายอยู่ภายในชุมชน สร้างชุมชนเข้มแข็ง ทุกคนพร้อมเป็นเจ้าของ ทำให้ลูกหลานไม่ต้องออกไปหารายได้จากภายนอกชุมชน ซึ่งแตกต่างจาก OTOP เดิม ที่ต้องนำสินค้าออกไปขายนอกชุมชน และทุกอย่างขึ้นกับหน่วยงานของรัฐ..” (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 2561) รัฐเองก็พยายามที่พัฒนาระบบการทำงานที่สร้างความเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการกับการท่องเที่ยว ส่งผลต่อการกระจายรายได้สู่ชุมชน หรือนักวิชาการนิยมเรียกกันว่า ระบบเศรษฐกิจฐานราก

โอกาสและความท้าทายประเทศไทย จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ 2559-2562 พบว่า มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าประเทศไทย โดยเฉลี่ย 35,000,000 คนต่อปี (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) ไทยนับเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากคนทั่วโลกว่าเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางของแหล่งท่องเที่ยวที่อยากมาสัมผัส ส่งผลให้ภาพรวมสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศไทยที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากรายได้จากการท่องเที่ยวในประเทศไทย ณ เดือนเมษายน 2561 ขยายตัวจากช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมาร้อยละ 16.07 โดยรายได้ของนักท่องเที่ยวต่างประเทศขยายตัวร้อยละ 17.55 และรายได้ของนักท่องเที่ยวไทยขยายตัว ร้อยละ 12.21 โดยภาพรวมมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ แต่ในช่วงปลายปี 2562 เป็นต้นมา หลายประเทศทั่วโลกต้องเผชิญหน้ากับวิกฤติ จากสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ที่ประกาศห้ามเคลื่อนย้ายผู้คนตามมาตรการของรัฐ

การเชื่อมโยงการด้านการท่องเที่ยวกับการบริโภคผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการระดับชุมชน จึงมีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เพราะเป็นการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม โดยเป็นการท่องเที่ยวที่คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังเน้นถึงการสร้างศักยภาพของคนท้องถิ่นนั้นๆ ที่สำคัญการท่องเที่ยวดังกล่าวต้องไม่ทำลายวิถีชีวิตเดิมหรือทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่ ชุมชนที่ต้องการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ควรเริ่มต้นจากความต้องการของคนในชุมชนรวมตัวกันเพื่อวางแผนและตัดสินใจร่วมกัน พยายามดึงจุดแข็งของชุมชนออกมา ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตให้เป็นจุดเด่น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยที่ชุมชนต้องรักและหวงแหนทรัพยากรของชุมชนทำสิ่งที่ตนเองถนัด ไม่ฝืนธรรมชาติและทำลายวิถีชีวิตดั้งเดิม องค์ประกอบสำคัญในการทำให้แหล่งท่องเที่ยวชุมชนมีความยั่งยืน ขึ้นกับองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ ศักยภาพด้านคน พื้นที่ และการจัดการที่มีประสิทธิภาพ (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน, 2561)

จากจุดเปลี่ยนผ่านของแนวคิดเรื่องการผลักดันสินค้าและบริการออกจากชุมชนเพียงด้านเดียวผ่านตลาดออฟไลน์ และตลาดออนไลน์ ไปสู่การเพิ่มช่องทางสร้างรายได้ตามความต้องการ (Demand Driven Local Economy) ด้วยการขาย

สินค้าชุมชนที่มาจากการทำงานที่เกี่ยว โดยใช้เส้นไหม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์แปลงเป็นรายได้ นับได้ว่าเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัว เพราะสมาชิกในครอบครัวพอที่มีเวลาที่ได้อยู่ร่วมกัน ไม่ต้องแข่งขัน นำผลิตภัณฑ์ออกไปขายนอกชุมชน เพียงแต่คนในชุมชนต้องคอยทำหน้าที่เป็นเจ้าบ้านที่ดี ร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์และ บริการ รวมทั้งมีการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระดับชุมชนที่มีเสน่ห์ดึงดูด และมีคุณค่าเพียงพอให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยียน และใช้จ่ายเงินในทุกกิจกรรมของชุมชน ซึ่งรายได้จะกระจายอยู่กับคนในชุมชนทุกคนมีความสุข เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Strength with in) และเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2561)

กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน 5 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดชัยนาท พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง มีศูนย์กลางการบริหารอยู่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากพระนครศรีอยุธยามีทรัพยากรที่หลากหลาย มีฐานะเป็นกรุงเก่า ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี จนได้รับการยกย่องให้เป็นเมืองมรดกโลกจากยูเนสโก มีนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ รวมถึงการเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ในการกระจายสินค้าไปสู่ภูมิภาคอื่น มีผู้ประกอบการอาชีพเกี่ยวกับอาหาร functional/local/street food กลุ่มอาหารท้องถิ่น/ริมทางไม่ต้องพึ่งพิงต้นทุนทางเศรษฐกิจมากนัก มีสินค้าและบริการของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม SME ที่มีความสัมพันธ์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวนมากฯ ด้วยสาเหตุดังกล่าวพระนครศรีอยุธยาจึงได้รับให้เป็นศูนย์กลางการบริหารงานยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด และเป็นจังหวัดนาร่องในการขับเคลื่อนเรื่อง การส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเชิงบูรณาการ (กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน, 2560)

คณะผู้วิจัยเห็นว่า ในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในฐานะเป็นศูนย์กลางการบริหารกลุ่มจังหวัด และมีหน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายเข้ามาสนับสนุน เพื่อยกระดับให้จังหวัดเป็นต้นแบบในการพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจฐานราก ดังนั้นงานวิจัยฉบับนี้ ประสงค์ที่จะศึกษา วิเคราะห์ รูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของพื้นที่ดังกล่าว จัดทำเป็นองค์ความรู้แนวคิด หลักและวิธีทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา วิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน
2. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีพื้นที่การวิจัยคือ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ประกอบด้วยจังหวัดชัยนาท พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง มีจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางการบริหารงานยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด และเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ และมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สนับสนุนตามกฎหมาย กลุ่มภาคีเครือข่าย กลุ่มผู้ประกอบการรวม 18 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ใช้เครื่องมือ 2 แบบ คือ (1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (2) แบบจดบันทึกข้อมูลภาคสนาม (Field Note) รวบรวมข้อมูลการประชุมเชิงปฏิบัติการจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

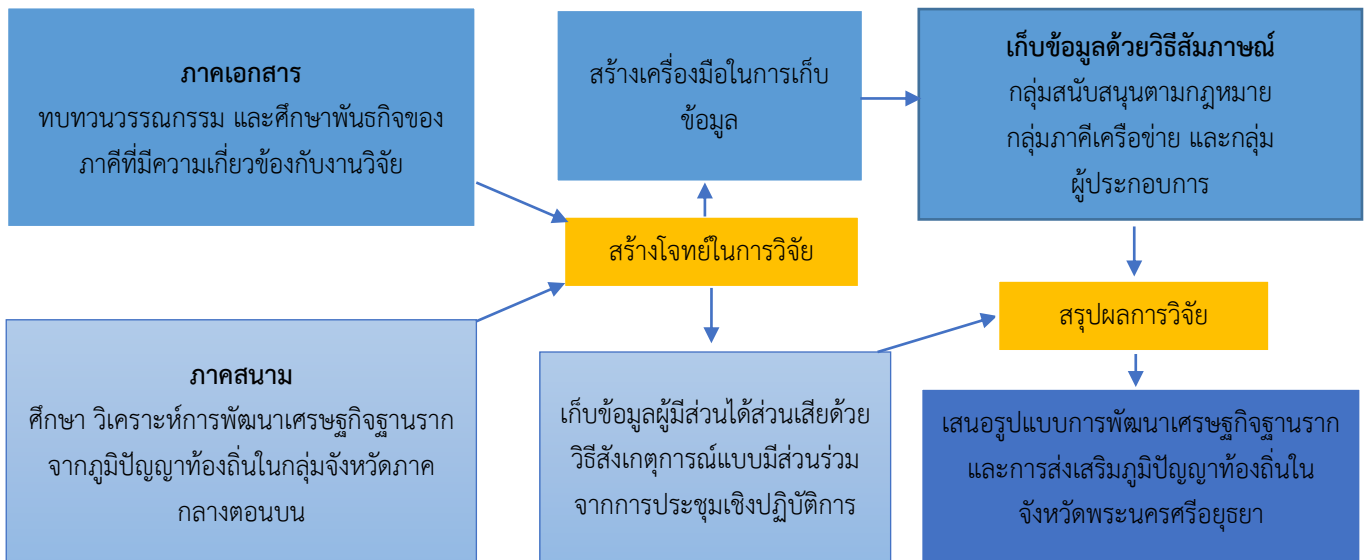
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบออกเป็น 2 วิธี คือ 1) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และ 2) ข้อมูลภาคสนามจะนำเข้าสู่การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อประกอบการสรุปและยืนยันผลการวิจัย การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย คณะผู้วิจัยได้นำเสนอในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

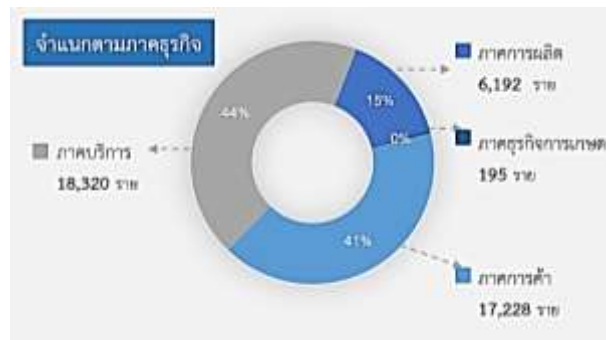
1. ผลการศึกษา วิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน

1.1 การบริหารงานยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด

การบริหารงานยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดเป็นรูปแบบใหม่ของการบริหารงานแบบบูรณาการ เป็นการรวมกลุ่มจังหวัดที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงในด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งจะช่วยทำให้การวางกรอบทิศทางพัฒนาและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรเป็นไปอย่างมีระบบและร่วมกันแก้ไขปัญหาระหว่างจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ประกอบด้วย จังหวัดชัยนาท จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดอ่างทอง โดยกำหนดให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นที่ตั้งศูนย์ปฏิบัติการกลุ่มจังหวัด เพื่อเป็นศูนย์กลางในการประสานงานและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ เพิ่มศักยภาพการพัฒนาพื้นที่กลุ่มจังหวัดให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนพัฒนาภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด และนโยบายสำคัญของรัฐบาล เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงไปสู่แผนพัฒนาจังหวัดภายในกลุ่มจังหวัด และตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างสูงสุด

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่มีการคมนาคมทั้งทางน้ำและทางบกที่เชื่อมโยงกับภูมิภาคอื่น มีกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งภาคการผลิต ภาคบริการ ภาคธุรกิจการเกษตร ภาคการค้า ที่เป็น SME ขนาดกลาง ขนาดย่อม และรายย่อย พบว่าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีผู้ประกอบการ SME ตั้งแต่ปี

2560-2564 จำนวน 41,935 ราย จำแนกตามภาคธุรกิจตามลำดับ ดังนี้ ภาคบริการ 18,320 ราย คิดเป็นร้อยละ 44 ภาคการค้า 17,228 ราย คิดเป็นร้อยละ 41 ภาคการผลิต 6,192 ราย คิดเป็นร้อยละ 15 ภาคธุรกิจการเกษตร 195 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.4

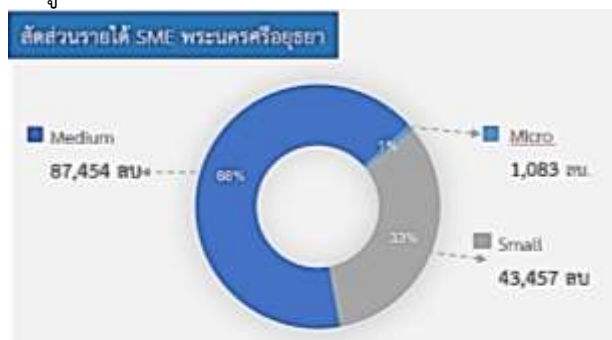

ภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงธุรกิจจำแนกตามภาคธุรกิจ

ที่มา: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2566 (สืบค้นเมื่อวันที่ 28 ก.พ. 2566)

1.2 แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

ในประเด็นนี้จะกล่าวถึงแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหาการดำเนินงานที่ผ่านมาในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก พบว่า มีการให้บริการแยกส่วน และเกิดความสับสนพันธกิจของตนในการเป็นผู้ชี้แนะและขับเคลื่อนนโยบาย พัฒนาและบริหารจัดการข้อมูล พัฒนาเครื่องมือ กลไกในการส่งเสริม MSME ยกย่องศักยภาพองค์กร แผนการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงได้นำประเด็นดังกล่าวมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจ เนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีรายได้ที่มาจากธุรกิจขนาดกลาง 87,454 ล้านบาท และขนาดย่อม 43,457 ล้านบาท ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แผนภูมิแสดงสัดส่วนรายได้ SME ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่มา: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2566 (สืบค้นเมื่อวันที่ 28 ก.พ. 2566)

ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า รายได้จาก SME ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นตัวกระตุ้นเศรษฐกิจทั้งระบบของจังหวัดและมีความสัมพันธ์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นที่มาของการจัดทำยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากเกี่ยวกับการเป็นผู้ชี้แนะและขับเคลื่อนนโยบาย พัฒนาและบริหารจัดการข้อมูล พัฒนาเครื่องมือ กลไกในการส่งเสริม MSME ยกย่องศักยภาพองค์กรในเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

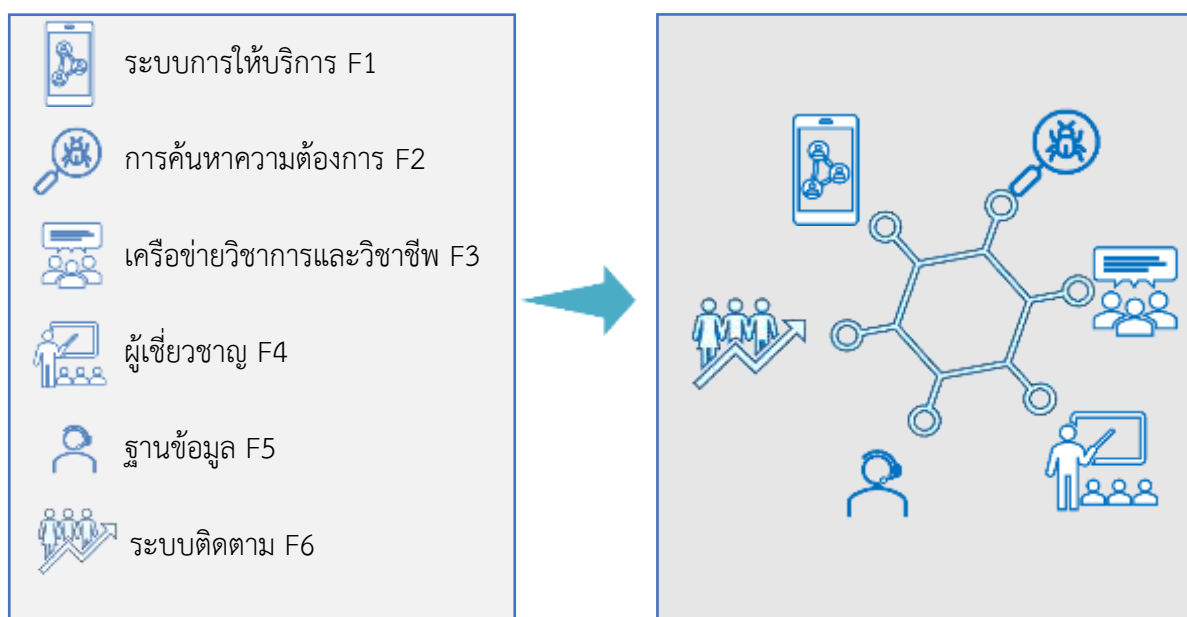
1.3 การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน

ในประเด็นการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน มีความเกี่ยวเนื่องกับการบริหารจัดการในด้านการกิจหลัก อาทิ การให้คำปรึกษาเบื้องต้น การส่งต่อผู้ประกอบการ การจัดทำข้อมูล SME ในฐานข้อมูล สร้างภาคีเครือข่าย จะเห็นได้ว่าจำนวนผู้ประกอบการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ณ ปัจจุบันอยู่ที่ 41,935 ราย แต่มีผู้ประกอบการในสัดส่วนที่น้อยมากที่ได้รับการสนับสนุน ด้านทุน การให้คำปรึกษา อาจเป็นเพราะหน่วยงานภาครัฐที่

เกี่ยวข้องมีข้อจำกัดในบางประการ เช่น เงินทุน องค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงเป็นสาเหตุให้มีการทบทวนระบบและกลไกการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นซึ่งจะกล่าวในประเด็นต่อไป

2. รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หลังจากคณะผู้วิจัยได้ถอดบทเรียน เกี่ยวกับระบบและกลไกการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่เชื่อมโยงการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในประเด็นนี้ประสงค์จะเสนอเป็นรูปแบบ (Model) เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนนำไปประยุกต์ตามความเหมาะสม ได้สกัดมาจากปัจจัยเชิงสาเหตุหลัก 3 ประการ ที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการให้ด้านการให้บริการสนับสนุน คือ ปัญหาเข้าถึงบริการของหน่วยงานภาครัฐ รูปแบบการให้บริการ และการประสานงานส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น มหาวิทยาลัย องค์การวิจัย หน่วยงานรัฐและผู้ประกอบการรายใหญ่ ในการส่งเสริมธุรกิจ เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจแก่ผู้สนใจทั่วไป คณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำเป็นรูปแบบมีลักษณะเป็นระบบเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และการทำหน้าที่ (Functions) ของรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่เชื่อมโยงการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 4 รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่เชื่อมโยงการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ที่มา: เอนก โยอินทร์ และคณะ สังเคราะห์มาจากการวิจัย

รูปแบบดังกล่าวได้มาจากการระดมความเห็นและการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม ที่ภาคีเครือข่ายพยายามสร้างขึ้น เพื่อค้นหาความเชื่อมโยงและบูรณาการการทำงานเชิงบูรณาการ โดยกำหนดให้แต่ละหน้าที่ Functions ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการตามระดับของปัญหา นับเป็นการแก้ปัญหาจากการทำงานที่ผ่านมา แบ่งออกเป็น 6 หน้าที่ และไม่เป็นอิสระต่อกัน ด้วยการพัฒนาระบบการให้บริการที่หลากหลายทั้งระบบออฟไลน์และออนไลน์ เพื่อแก้ไขปัญหาการเข้าถึงบริการของรัฐ ระบบการค้นหาความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของผู้ประกอบการ สร้างระบบเครือข่ายที่มีสมาชิกที่มาจากองค์กรวิชาการและองค์กรวิชาชีพ ที่มีองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเฉพาะด้าน เพื่อส่งต่อเข้าสู่ระบบผู้เชี่ยวชาญทำหน้าที่โค้ชในการทำหน้าที่ฝึกสอน (Coaching) และแก้ปัญหาได้ตรงจุด จัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อติดตามพัฒนาการของผู้เข้ารับบริการ สร้างระบบติดตามสถานะผู้ประกอบการเพื่อเข้าให้การช่วยเหลือได้ทันทั่วถึง

อภิปรายผล

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน สามารถสรุปข้อค้นพบเพื่ออภิปรายผล ได้ 3 ประเด็น ดังนี้ 1) การบริหารงานยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด พบว่า กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบนประกอบด้วยจังหวัดชัยนาท พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง มีจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางการบริหารงานยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด นับว่าเป็นรูปแบบใหม่ของการบริหารงานแบบบูรณาการ โดยการรวมกลุ่มจังหวัดที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงในด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน เนื่องจากมีกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจแบบครบวงจร อาทิ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โรงงานอุตสาหกรรมและโลจิสติกส์ มีผลิตภัณฑ์ประเภทสินค้าและบริการหลากหลาย การคมนาคมที่เชื่อมโยงกับภูมิภาคอื่น 2) แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก พบว่า แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหาการดำเนินงานที่ผ่านมาในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก มีการให้บริการแยกส่วน และเกิดความสับสนพันธกิจของตนในการเป็นผู้ชี้แนะและขับเคลื่อนนโยบาย พัฒนาและบริหารจัดการข้อมูล พัฒนาเครื่องมือ กลไกในการส่งเสริม MSME ยกระดับศักยภาพองค์กร แผนการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และมีธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีสินค้าและบริการที่ถูกพัฒนาขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างรายได้หลักให้แก่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีความสอดคล้องด้านการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก กับงานวิจัย เรื่อง “การประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์มะพร้าว ตามแนวเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม” (พรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์, 2563) ผลการวิจัยพบว่า ที่พบว่าแนวทางการประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์มะพร้าว ตามแนวเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามขั้นตอนของกระบวนการผลิตได้แก่ 1) ระยะเวลาสร้างผลิตผลด้วยการใช้ปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพดี และเป็นทรัพยากรที่มีอยู่หรือแสวงหาได้ภายในท้องถิ่น เพื่อให้กระบวนการผลิตสินค้ามีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ 2) ระยะเวลาสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตผลด้วยการเพิ่มมูลค่าเชิงปริมาณมูลค่าเชิงคุณภาพ และการเพิ่มโอกาส/ทางเลือก ตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 3) ระยะเวลาการตลาดในเชิงพาณิชย์ด้วยการทำให้ผลิตผลน่าสนใจตรงกับความต้องการของตลาด และมีภาพลักษณ์ที่ดีในมุมมองของผู้บริโภค ภายใต้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตและการพัฒนาหรือต่อยอดจากภูมิปัญญาเดิมก่อให้เกิดการลดรายจ่ายการเพิ่มรายได้ และการสร้างโอกาสหรือเกิดทางเลือกที่หลากหลาย ในขณะที่งานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดำรงชีพในการขับเคลื่อนการพัฒนาสู่ชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาชุมชนศิรีวัง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” (พฤทธิพงศ์ ไชยพหล, 2562) ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนศิรีวังได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ผ่านการพัฒนากระบวนการผลิต การตลาด และการรวมกลุ่มอาชีพขึ้นอย่างหลากหลายในชุมชน ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน โดยเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ต่างๆ มาจำหน่าย ซึ่งช่วยยกระดับการดำรงชีพก่อให้เกิดรายได้อย่างต่อเนื่อง จึงเป็นสาเหตุให้กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบนโดยเฉพาะจังหวัดพระนครศรีอยุธยากลับมาทบทวนเรื่องการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เครื่องมือระบบและกลไกในการสนับสนุนให้เป็นรูปธรรมสามารถวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ได้ 3) การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน มีความเกี่ยวเนื่องกับการบริหารจัดการในด้านภารกิจหลัก อาทิ การให้คำปรึกษาเบื้องต้น การส่งต่อผู้ประกอบการ การจัดทำข้อมูล SME ในฐานข้อมูล สร้างภาคีเครือข่ายการทำงานเชิงบูรณาการ ซึ่งมีความสอดคล้องด้านการบริหารจัดการ กับงานวิจัย เรื่อง “การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก กรณี : ประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” (ยุภา ประยงค์ทรัพย์, 2553) ที่พบว่า ชุมชนมีการพึ่งตนเองในระดับครัวเรือนเป็นอันดับแรก เพื่อลดรายจ่ายให้กับครัวเรือน ขั้นที่สองการพัฒนาสู่ขั้นก้าวหน้า เป็นการนำผลผลิตส่วนเกินมาแลกเปลี่ยนระหว่างกันภายในชุมชน เกิดตลาดภายในชุมชนและระหว่างชุมชนช่วยส่งเสริมการมีรายได้ และขั้นที่สาม การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองสังคมภายนอก มีการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลผลิตในด้านต่างๆ เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ และข้อสรุปด้านกระบวนการของวิสาหกิจชุมชนเป็นกระบวนการก่อนเกิดวิสาหกิจชุมชน ที่ต้องมีแผนแม่บทชุมชนเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการชุมชนเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชน หลังจากนั้นจึงขยายผลการเรียนรู้สู่ชุมชนด้วยการปฏิบัติจริง โดยกำหนดเป็นแผนเป็นโครงการและกิจกรรมต่างๆ ผลวิจัยนี้ได้สะท้อนว่าท้ายที่สุดเมื่อผู้ประกอบการรายใหม่ต้องการพัฒนาในขั้นที่สามจะต้องพึ่งพิงกลไกการสนับสนุนจากภาครัฐ

จึงจะทำให้ผู้ประกอบการรายใหม่ดำรงกิจของตนได้ และมีผู้ประกอบการจำนวนไม่น้อยที่ไปไม่ถึงเป้าหมาย เพราะขาดพินิจ องค์กรความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ สาเหตุที่ทำให้ผู้ประกอบการไม่นิยมใช้บริการภาครัฐ อาจเป็นเพราะไม่ทราบหรือทราบแล้วไม่สามารถเข้าถึงบริการที่อาจเป็นไปได้

รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่เชื่อมโยงการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปแบบดังกล่าวถูกสร้างขึ้นเพื่อค้นหาความเชื่อมโยงและบูรณาการการทำงานเชิงบูรณาการ โดยกำหนดให้แต่ละหน้าที่ Functions ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการตามระดับของปัญหา แบ่งออกเป็น 6 หน้าที่ และไม่เป็นอิสระต่อกัน F1) ระบบการให้บริการที่หลากหลายทั้งออฟไลน์และออนไลน์ F2) ระบบการค้นหาคำถามความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของผู้ประกอบการ F3) ระบบเครือข่ายที่มีสมาชิกที่มาจากองค์กรวิชาการและองค์กรวิชาชีพ F4) ระบบผู้เชี่ยวชาญ F5) ระบบฐานข้อมูลเพื่อติดตามพัฒนาการของผู้ใช้บริการ และ F6) ระบบติดตามสถานะผู้ประกอบการ ซึ่งมีความสอดคล้องด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน กับงานวิจัย เรื่อง “บทบาทขององค์กรท้องถิ่นในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์หัตถ์ของตำบลท่าข้าม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน” (วันปิติ ธรรมศรี และณัฐพร จอมคำสิงห์, 2558) ที่พบว่า ผู้ประกอบการมีปัญหาหลักๆ อยู่ 4 ด้าน คือ ด้านต้นทุน ด้านการตลาด กำลัง/ปริมาณในการผลิต ด้านความรู้และเทคโนโลยีในการจัดการ ยังพบอีกว่าความต้องการการส่งเสริม/สนับสนุนผลิตภัณฑ์จากหน่วยงานภาครัฐอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน ในงานวิจัยฉบับนี้ได้สะท้อนปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชน ดังนี้ บทบาทของหน่วยงานภาครัฐระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ที่มีต่อการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ต่อผู้ประกอบการของตำบลท่าข้าม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมพบว่า ในด้านทุนโดยรวมหน่วยงานมีบทบาทในการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการตลาด พบว่า โดยรวมหน่วยงานมีบทบาทในการส่งเสริมอยู่ในระดับน้อย และในด้านความรู้ พบว่า โดยรวมหน่วยงานมีบทบาทในการส่งเสริมอยู่ในระดับน้อยเช่นเดียวกัน ดังนั้นงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน” จึงพยายามที่จะเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการรูปแบบการแก้ปัญหาของหน่วยงานภาครัฐโดยใช้กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบนและใช้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากพิจารณาจากข้อมูลแล้วพบว่า สามารถที่จะพัฒนาเป็นองค์ความรู้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่นได้

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน” แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นดังนี้

ประเด็นแรก แนวคิดเกี่ยวกับส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน มีจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางและเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เนื่องจากรายได้ในภาพรวมของจังหวัดเกิดขึ้นจากธุรกิจขนาดเล็ก มากกว่าธุรกิจขนาดกลางและขนาดใหญ่ ที่สำคัญส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ นับได้ว่าเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีความคิดริเริ่มที่จะอนุรักษ์และหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ในเวลาเดียวกันเกิดการพัฒนายั่งยืน เนื่องจากมีการกระจายรายได้ผ่านการท่องเที่ยว สินค้าและบริการภายในท้องถิ่น ระยะยาวส่งผลให้การจ้างงานเพิ่มขึ้น การย้ายถิ่นฐานลดลงจากภาวะการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น

ประเด็นที่สอง ระบบการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา มีผู้ประกอบการจำนวนน้อยมากที่ประสบความสำเร็จ และยกเลิกกิจการจำนวนมาก เนื่องจากผู้ประกอบการเองขาดองค์ความรู้ เงินลงทุน รวมถึงการรับรองมาตรฐานสินค้า หากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน มีการรวมตัวในรูปแบบของสหวิชาชีพ และวิชาการขึ้นเป็นภาคีเครือข่าย คอยทำหน้าที่ให้คำปรึกษาพร้อมทั้งแก้ปัญหาให้เท่าทันต่อเหตุการณ์ จะทำให้ผู้ประกอบการมีโอกาสเข้าถึงบริการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปพัฒนารูปแบบ มาตรฐานสินค้าและบริการ ที่ส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน สามารถสรุปข้อค้นพบ ได้ 3 ประเด็น ดังนี้ 1) การบริหารงานยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด พบว่า กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ประกอบด้วย จังหวัดชัยนาท พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง มีจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางการบริหารงาน ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด นับว่าเป็นรูปแบบใหม่ของการบริหารงานแบบบูรณาการ โดยการรวมกลุ่มจังหวัดที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงในด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน เนื่องจากมีกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจแบบครบวงจร อาทิ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โรงงานอุตสาหกรรมและโลจิสติกส์ มีผลิตภัณฑ์ประเภทสินค้าและบริการหลากหลาย การคมนาคมที่เชื่อมโยงกับภูมิภาคอื่น 2) แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก พบว่า แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหาการดำเนินงานที่ผ่านมาในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก มีการให้บริการแยกส่วน และเกิดความสับสนพันธกิจของตน ในการเป็นผู้ชี้แนะและขับเคลื่อนนโยบาย พัฒนาและบริหารจัดการข้อมูล พัฒนาเครื่องมือ กลไกในการส่งเสริม MSME ยกระดับศักยภาพองค์กร แผนการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และมีธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีสินค้าและบริการที่ถูกพัฒนาขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างรายได้หลักให้แก่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการในด้านการกิจหลัก อาทิ การให้คำปรึกษาเบื้องต้น การส่งต่อผู้ประกอบการ การจัดทำข้อมูล SME ในฐานข้อมูล สร้างภาคีเครือข่ายการทำงานเชิงบูรณาการ

รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่เชื่อมโยงการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปแบบดังกล่าวถูกสร้างขึ้นเพื่อค้นหาความเชื่อมโยงและบูรณาการการทำงานเชิงบูรณาการ โดยกำหนดให้แต่ละหน้าที่ Functions ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการตามระดับของปัญหา แบ่งออกเป็น 6 หน้าที่ และไม่เป็นอิสระต่อกัน F1) ระบบการให้บริการที่หลากหลายทั้งออฟไลน์และออนไลน์ F2) ระบบการค้นหาคำถามและความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของผู้ประกอบการ F3) ระบบเครือข่ายที่มีสมาชิกที่มาจากองค์กรวิชาการและองค์กรวิชาชีพ F4) ระบบผู้เชี่ยวชาญ F5) ระบบฐานข้อมูลเพื่อติดตามพัฒนาการของผู้เข้ารับบริการ และ F6) ระบบติดตามสถานะผู้ประกอบการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรสร้างโอกาสให้ผู้สนใจเริ่มต้นธุรกิจและผู้ประกอบธุรกิจในระยะเริ่มต้นมีความสามารถในการอยู่รอดและเติบโตได้อย่างมั่นคงและมีประสิทธิภาพและการเข้าถึงบริการด้านต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจยุคใหม่จากสหวิชาชีพให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับพันธมิตรในการพัฒนาสินค้าและบริการให้มีมูลค่าสูง

1.2 ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มเครือข่ายนวัตกรรมเพื่อพัฒนา SME ในสาขา BCG อย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำโดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมขั้นสูงมาใช้ในการพัฒนามาตรฐานและสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการ พร้อมทั้งเชื่อมโยงไปสู่เครือข่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.3 ควรสร้างและพัฒนารวมกลุ่มความเข้มแข็งโดยการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงและเป็นระบบระหว่าง SME มหาวิทยาลัย องค์กรวิจัย หน่วยงานรัฐและผู้ประกอบการรายใหญ่ ให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนจากประสบการณ์กับพันธมิตรในการพัฒนาสินค้าและบริการให้มีมูลค่าสูง

1.4 ควรพัฒนาธุรกิจเกษตรเพื่อเชื่อมโยงด้านต่างๆ ที่ครอบคลุมต่อการดำเนินธุรกิจ ตลอดจนจับคู่ระหว่างเกษตรกรและบริษัทผู้ผลิตที่มีความรู้และเทคโนโลยีในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร รวมทั้งความช่วยเหลือแหล่งเงินทุน และที่ปรึกษาเฉพาะทางสำหรับการเกษตรเชิงธุรกิจ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดอื่นพัฒนาให้เป็นพื้นที่ต้นแบบระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับประเทศ

2.2 ปัจจุบันมีผู้ประกอบการที่มีความหลากหลายโดยเฉพาะผู้ประกอบการเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรศึกษารูปแบบการให้บริการแบบครบวงจรแก่ผู้ประกอบการทุกช่วงวัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2561). *คู่มือการบริหารโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). *สถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทย ปี 2563*. สืบค้น 4 มกราคม 2565. จาก <https://www.mots.go.th/news/category/593>.
- กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน. (2560). *ลุ่มน้ำแห่งประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจดิจิทัลเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืน*. สืบค้น 20 เมษายน 2565. จาก <https://www.osmuppercentral.go.th/frontpage>. จาก <https://www.sme.go.th/th/page.php?modulekey=5>.
- พรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์. (2563). การประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์มะพร้าว ตามแนวเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ*, 7(1), 95-128.
- พลฤทธิ์พงศ์ ไชยพหล. (2562). *การประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดำรงชีพในการขับเคลื่อนการพัฒนาสู่ชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาชุมชนศิรีวัง อำเภออลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).
- ยุภา ประยงค์ทรัพย์. (2553). *การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก กรณี : ประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์).
- วันปิติ ธรรมศรี และ ณัฐพร จอมคำสิงห์. (2558). *บทบาทขององค์กรท้องถิ่นในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์หมู่บ้านของตำบลท่าข้าม อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม และแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการขับเคลื่อนกิจชุมชน* (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน. (2561). *การท่องเที่ยวชุมชน*. สืบค้น 15 ธันวาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/mx68h>.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2566). *วิสัยทัศน์ (Vision) พ.ศ. 2566-2570 “เป็นผู้นำในการขับเคลื่อนและเพิ่มศักยภาพ MSME สู่มั่งคั่งอย่างยั่งยืน”*. สืบค้น 15 ธันวาคม 2566.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. (2561). *OTOP นวัตวิถี ดึงภูมิปัญญา-วิถีชีวิตเพิ่มรายได้ชุมชนยั่งยืน*. สืบค้น 27 ตุลาคม 2565. จาก <https://www.thairath.co.th/content/1193695>.

